

УДК 342.1

Войтович А. О.

студ. гр. Ю-119 НУ«Запорізька політехніка»

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Класифікація як аналітична процедура, що дає змогу впорядкувати різноманітну масу об'єктів, займає чільне місце в методологічному арсеналі юридичної науки, особливо в теорії держави і права. Визначаючи у множині державно-правових явищ і процесів сутнісне (об'єктивне) та випадкове (суб'єктивне), вона створює впорядковану картину цих явищ і процесів, дає уявлення про їх місце на просторово-часовій шкалі історії та сучасній політико-правовій мапі світу. Побудовані за сутнісними критеріями класифікаційні схеми мають не тільки теоретичне, а й важливе практичне значення, оскільки допомагають осмислювати умови і причини, що лежать в основі виникнення та функціонування державно-правових явищ, визначити закономірності та тенденції їх розвитку, підготувати на основі цього конкретні пропозиції щодо вдосконалення процесу державо- і правотворення в конкретній країні. Зокрема, це є актуальним для нашої країни, де вже в котрий раз гостро постала проблема вибору оптимальної форми державного правління. Відсутність чіткого бачення українськими політиками процесу реорганізації структурно-інституціональної системи верховної влади України зумовила потребу подивитись на проблему форми державного правління України, її місце у світовому процесі державотворення через призму досвіду зарубіжних країн. Вирішенню цього практичного завдання має сприяти, на нашу думку, оновлена класифікація форм державного правління сучасних країн.

Класифікація форм державного правління була і залишається предметом особливого пізнавального інтересу науковців на усіх етапах розвитку державно-організованого суспільства, не вгасає цей інтерес і сьогодні. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що ці питання знайшли відображення, насамперед, у теоретико-правовій літературі узагальнювального характеру, перш за все, в навчальних виданнях з теорії

держави і права. Представники теоретико-правової науки за поодинокими винятками не виходять за межі загальноприйнятої класифікаційної схеми форм державного правління, згідно з якою, всі сучасні держави за формою правління поділяються на два основні види: монархія й республіка. Монархії розрізняють на необмежені (абсолютні) та обмежені, або ж конституційні (дуалістичні та парламентські), республіки – на класичні (президентські та парламентські), гібридні (змішані) та деякі особливі (соціалістичні, монархічні, мілітарні тощо), що існують в одній або невеликій групі держав.

Певними «відхиленнями» від цієї традиційної класифікації у бік її вдосконалення відрізняються погляди таких вчених, як Е. Григоніс та Р. Мухаєв. Е. Григоніс, зокрема, класифікує республіки на єдиновладні (ідеократичні й неідеократичні) та засновані на поділові влади; Р. Мухаєв поділяє форми правління на “чисті”, класичні (монархія, республіка) та нетипові (змішані – дуалістична монархія, президентсько-парламентська республіка, гібридні – монархічна республіка, республіканська монархія).

Крім узагальнених видань, ця проблема знайшла відображення і в деяких спеціальних публікаціях: монографії О. Зазнаєва, статтях В. Іванова, С. Рябова, В. Сухоноса, Г. Чапали. Класифікуючи сучасні форми державного правління, О. Зазнаєв дійшов висновку, що вони поділяються на чотири чисті «типи» систем правління: президентська, парламентська, напівпрезидентська та напівпарламентська, а В. Іванов стверджує, що на вісім: 1) деспотична; 2) парламентсько-урядова; 3) парламентська; 4) президентська; 5) президентськопарламентська; 6) централістська; 7) богословська; 8) «народна» («держава мас»). В. Сухонос, узявши за основу такий критерій, як спосіб формування установ виконавчої влади, класифікує сучасні форми державного правління на такі головні типи: монархічна (абсолютна монархія і президентська республіка) та колегіально-представницька (парламентська монархія та парламентська республіка). Протилежної точки зору дотримується Г. Чапала, який головну відмінність між президентською та парламентською республіками вбачає у “способі політичної відповідальності уряду (кабінету міністрів). Заслужує на увагу і потребує подальшої розробки твердження В. Сухоноса, що в сучасних умовах класифікація за формальним джерелом влади не дає об’єктивних результатів, і віднесення таких країн, як Австралія, Великобританія, Канада до групи монархій, а США, Франції, Куби, НДРК та ін. – до однієї групи республіканських держав, уже не відповідає сучасним політико-правовим реаліям.

Заслуга згаданих вище вчених полягає в тому, що вони в цілому започаткували вирішення зазначеної проблеми. Спираючись на їх пропозиції

щодо вдосконалення традиційної класифікації форм державного правління, ми вирішили продовжити науковий пошук у цьому напрямі.